

УДК 69:65.016 (477)

Канцір І.А.

кандидат економічних наук,
асистент кафедри теоретичної та прикладної економіки
Національного університету «Львівська політехніка»

Рихліцький Т.І.

магістр
Інституту інноваційної освіти
Київського національного університету будівництва і архітектури

ІННОВАЦІЙНИЙ СКЛАДНИК ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ БУДІВЕЛЬНИХ ПІДПРИЄМСТВ

Окреслено сутність інноваційного складника інвестиційної діяльності будівельних підприємств, проаналізовано причини низької інноваційної активності. Проведено моніторинг інвестиційної та інноваційної активності. Визначено напрями вдосконалення макроекономічної інноваційної політики держави, зокрема: моніторинг організаційних засад інноваційної діяльності; імплементація елементів дуалізації у навчально-виробничий процес у контексті розроблення та інвестування інноваційного продукту; впровадження мотиваційного складника; створення банку інноваційних продуктів; удосконалення норм чинного законодавства щодо державної підтримки інноваційного складника інвестиційної діяльності підприємств галузі будівництва.

Ключові слова: інновації, інноваційна діяльність, інвестиції, галузь будівництва, інноваційна активність.

Определена сущность инновационной составляющей инвестиционной деятельности строительных предприятий, проанализированы причины низкого уровня инновационной активности. Проведен мониторинг инвестиционной и инновационной активности. Указаны направления усовершенствования макроэкономической инновационной политики государства, в том числе: мониторинг организационных основ инновационной деятельности; имплементация элементов дуализации в учебно-производственный процесс в контексте разработки и инвестирования инновационного продукта; внедрение мотивационной составляющей; создание банка инновационных продуктов; совершенствование норм действующего законодательства по государственной поддержке инновационной составляющей инвестиционной деятельности предприятий отрасли строительства.

Ключевые слова: инновации, инновационная деятельность, инвестиции, отрасль строительства, инновационная активность.

The essence of the innovative component of the investment activity of construction enterprises is outlined; the reasons for low innovative activity are analysed. The monitoring of investment and innovation activity was conducted. The ways of improving macroeconomic policy innovation are presented, including: monitoring organizational principles of innovation; the implementation of duality elements into the educational process in the context of developing and investing an innovative product; introduction of a motivational component; creating innovative bank products; improvement of the current legislation on state support of innovative investment component of the industry development.

Keywords: innovations, innovation activity, investments, construction industry, innovative activity.

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. В умовах фінансової кризи, яка визначає особливості економічного розвитку, всі ланки національної економіки активізують інноваційну діяльність та здійснюють пошук антикризо-

вих заходів. Одним із домінуючих векторів розвитку виступає інноваційний складник інвестиційної діяльності, метою якої є підвищення конкурентоспроможності та ефективності мікросистеми.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної про-

блеми і на які спираються автори. Проблема імплементатії, менеджменту та моніторингу інноваційного складника аналізується у працях таких відомих науковців, як: Л.Л. Антонюк, П. Гардинер, Н.П. Денисенко, П. Друкер, С.М. Ілляшенко, П.Г. Перерва, В.С. Савчук, Р. Ратвел, Б. Твісс, В.Г. Федоренко, Й. Шумпелтер та ін.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми, котрим присвячується означена стаття. Водночас, незважаючи на численні дослідження, питання здійснення інвестиційної діяльності та аналізу її ефективності є на часі, адже сучасні умови господарювання, науково-технічний прогрес та глобалізаційні тенденції підвищують вимоги до результативності діяльності суб'єктів господарювання, їх рейтингових позицій та інноваційного складника фінансово-господарської діяльності.

Формулювання цілей статті (**постановка завдання**). Метою статті є дослідження ролі інновацій в інвестиційній діяльності підприємств галузі архітектури та будівництва.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. Дефініцію «інновація» впроваджено в науковий обіг Й. Шумпетером, який стверджував, що «інновація являє собою історичне явище, що викликає необоротну зміну виробництва товарів. Якщо замість зміни величини факторів ми змінимо функцію виробництва, то матимемо саме інновацію. Тобто можемо визначити інновацію просто як встановлення нової виробничої функції. Інновація означає появу нової комбінації, тобто перехід від старої виробничої функції до нової» [1, с. 87–88].

Сучасне трактування інновації немає чітких меж і визначається як першопричина або похідна змін. Інновація – це ідея, замисел.

У сучасній науці має місце більш широкий погляд на інновації як на поняття, що не обмежується сферою економіки та матеріального виробництва; зазначається, що інновація може бути як причиною, так і наслідком змін, а результативні зміни приносять у систему нові ідеї [2, с. 7].

В економічній літературі висвітлюються різні погляди щодо сутності інноваційної діяльності, але багато авторів схильні розуміти під нею те, що забезпечує трансформацію ідей (зазвичай результатів наукових досліджень і розробок або інших науково-технічних досягнень) у новий чи вдосконалений продукт із попитом на нього ринку, у новий чи вдосконалений технологічний

процес, що знайшов використання у практичній діяльності [3, с. 111].

Загалом інновація сприймається як екзогенний чинник економічного зростання.

На думку наших сучасників, на підприємстві діяльністю, що охоплює основний і супутній інноваційні процеси і здійснює всі ті наукові, технологічні, управлінські, фінансові та комерційні заходи, які фактично або за задумом призводять до отримання кінцевого результату – інноваційного продукту, є інноваційна діяльність [4, с. 12].

Як інвестиційна діяльність капітальне будівництво – це виконання робіт (вишукувальних, розвідувальних, проектних, загально-будівельних і спеціально-будівельних – монтажних, пусконаладжувальних, робіт щодо впорядкування територій та ін.). Названі роботи виконуються різнопрофільними будівельними організаціями [5, с. 532].

У галузі будівництва домінуючим чинником та необхідною умовою підтримки ринкової позиції виступає повна модернізація, реконструкція та оновлення необоротних активів, матеріально-технічного складника на інноваційних засадах, адже запорукою інноваційного розвитку є активізація інвестиційної діяльності.

Управління інноваційним розвитком у будівельних підприємствах полягає у створенні організаційної структури взаємодії наукових колективів, конкретних співробітників, яка підсилить стимули підвищення рівня інноваційних розробок, оскільки чіткий розподіл функцій колективів та їх конкретних виконавців дасть змогу підвищити ефективність, результативність інноваційного розвитку підприємств виробництва і наукових організацій [6].

Упровадження інноваційного складника в діяльність підприємств галузі архітектури та будівництва спричинюється інвестиційною конкуренцією як боротьбою за обмежені ресурси на засадах управління конкурентними перевагами та формування стратегії розвитку будівельного підприємства.

Інвестиційна конкуренція – це взаємовідносини між суб'єктами господарювання, які виникають під час управління власними конкурентними перевагами для підвищення інвестиційної привабливості. Інновації у будівництві створюють додаткові переваги у форматі доходу внаслідок економії виробничих запасів або як зниження собівартості об'єкта будівництва.

Інноваційна діяльність будівельних підприємств має такі особливості [7, с. 214]:

1) значна тривалість операційного циклу (високий рівень ризикованості інновацій, довготривалий життєвий цикл інновацій та тривале отримання ефекту від упровадження інновацій);

2) висока капіталомісткість (фінансування процесу впровадження інновацій із зовнішніх джерел);

3) складність процесу впровадження інновацій;

4) структура операційного циклу [8, с. 129].

Управління інноваційним розвитком підприємства – це комплекс заходів, що викликають різні перетворення в організаційній системі, трудових стосунках, стосунках із постачальниками і споживачами продукції [9].

Інноваційний розвиток будівельних підприємств передбачає:

– організацію ефективних та результативних форм взаємодії бізнесу, держави і науки;

– формування, використання і розвитку системи заходів, які збільшують різноманітність в інноваційній політиці;

– створення відповідних комунікаційних зв'язків, які виступають суб'єктами процесу розвитку.

Своєю чергою, інноваційний розвиток будівельних підприємств виступає умовою формування інноваційної політики, яка базується на:

1) підвищенні рівня ефективності процесу прийняття управлінських рішень;

2) поліпшенні процесу управління документообігом і діловодством;

3) підвищенні рівня підготовки до виробничого процесу [10, с. 60].

Для реалізації будівельних проектів підприємства будівельної галузі мають декілька джерел фінансування: власні кошти, кошти, акумульовані від продажу нерухомості в процесі будівництва, та банківські кредити, однак головним джерелом для подальшого фінансування робіт виступають кошти власників проектів (табл. 1).

Протягом аналізованого періоду спостерігається позитивна динаміка фінансування будівельної галузі, лівову частку при цьому становлять власні коштів підприємств та організацій (69,1%).

Між параметрами інвестиційної привабливості галузі та рівнем ефективності діяльності підприємств існує тісний взаємозв'язок: чим привабливіший інвестиційний клімат та більша зацікавленість безпосередніх інвесторів у реалізації проектів, тим кращі показники діяльності будівельних підприємств та більші обсяги виготовленої ними продукції [11, с. 240]. Така взаємозалежність, своєю чергою, робить будівельну галузь дуже чутливою до стану економіки в країні. Так, фаза спаду й кризи в економіці передусім відчувається саме в будівництві та відображається на темпах падіння обсягів готової продукції [12, с. 240].

Фактично протягом 2014–2017 рр. із загальної кількості інноваційних суб'єктів господарювання галузь у сфері архітектури та будівництва репрезентована лише 4,2% підприємств. За аналізований період можна відзначити низький рівень інноваційно активних підприємств у сфе-

Таблиця 1

Капітальні інвестиції за джерелами фінансування за 2010–2017 рр. (млн. грн.)

	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Усього	180576	241286	273256	249873	219420	273116	359216	448462
у т. ч. за рахунок								
коштів державного бюджету	10223	17377	16288	6175	2739	6920	9264	15295
коштів місцевих бюджетів	5731	7747	8556	6797	5918	14260	26817	41566
власних коштів підприємств та організацій	111371	147570	171177	165787	154630	184351	248769	310062
кредитів банків та інших позик	22888	36652	39725	34735	21739	20740	27106	29589
коштів іноземних інвесторів	3724	5039	4904	4271	5640	8185	9831	6206
коштів населення на будівництво житла	18886	17589	22576	24072	22064	31985	29933	32803
інших джерел фінансування	7753	9313	10031	8037	6690	6675	7496	12941

Джерело: офіційна статистична інформація Державної служби статистики України

рах архітектури та інжинірингу; технічні випробування та дослідження: із 1 208 підприємств інноваційною діяльністю займалися лише 213! На нашу думку, цн є неприпустимим, адже ідейний, технологічний розвиток в умовах сьогодення здійснюється у прискореному темпі. Близько 70% інноваційних витрат підприємства спрямовано на придбання машин, обладнання та програмного забезпечення, 15,0% – на виконання внутрішніх науково-дослідних робіт, 9,1% – на придбання зовнішніх науково-дослідних робіт.

Причинами низької інноваційної активності будівельних підприємств є: відсутність державної підтримки, тривалий термін віддачі інноваційних коштів, високий показник ризиковості інноваційної діяльності, нестача власних коштів, недосконалість норм чинного законодавства у сфері інновацій.

Висновки з цього дослідження і перспективи подальших розвідок у даному напрямку. Для мінімізації негативних наслідків кризових явищ у сфері будівництва необхідно вдосконалити макроекономічну інноваційну політику держави у таких напрямках:

- моніторинг організаційних засад інноваційної діяльності будівельних підприємств;
- імплементація елементів дуалізації у навчально-виробничий процес закладів вищої освіти та будівельних підприємств у контексті розроблення та інвестування інноваційного продукту;
- впровадження мотиваційного складника у діяльність працівників підприємств архітектури та будівництва в процесі використання інноваційних продуктів;
- створення банку інноваційних продуктів у галузі архітектури та будівництва;
- вдосконалення норм чинного законодавства щодо державної підтримки інноваційного складника інвестиційної діяльності підприємств галузі будівництва.

Бібліографічний список:

1. Schumpeter J. Business Cycles. New York: McGraw – Hill, 1939. 123 p.
2. Дедюк Н.А. Инновационное развитие образовательных учреждений высшего профессионального образования: автореф. дис. ... к.э.н.: спец. 08.00.05 «Экономика и управление народным хозяйством». 2007. 23 с.
3. Лановська Г.І., Говорущко Т.А. Методичні підходи до оцінки інноваційної політики підприємств спиртової промисловості: монографія. Київ: Медінформ, 2013. 204 с.

4. Буренніков Ю.Ю. Управління інноваційною діяльністю промислових підприємств (на прикладі машинобудування): автореф. дис. ... к.е.н.: 08.00.04 «Економіка та управління підприємствами»; Хмельниц. нац. ун-т. Хмельницький, 2009. 20 с.
5. Друкер П. Як забезпечити успіх у бізнесі: новаторство і підприємництво. К.: Україна, 1994. 319 с.
6. Матвієнко П.В. Оцінка інвестиційної привабливості регіонів. Економіка та держава. 2006. № 12. С. 66–71.
7. Чорна М.В., Глухова С.В. Стратегічні напрями інноваційної діяльності підприємств будівельної галузі. Економічна стратегія і перспективи розвитку сфери торгівлі та послуг. 2012. Вип. 1(1). С. 210–216.
8. Павловські Г. Щодо проблем розвитку діяльності підприємств будівельної сфери в Україні. Інтернаука. 2017. № 3(25). Т. 2. С. 124–135.
9. Азарова А.О., Бершов Д.М. Оцінка ефективності інвестиційних проектів. Фінанси України. 2004. № 9. С. 52–58.
10. Норкіна Т.П., Скарбун З.О. Удосконалення управління інноваційним розвитком підприємств будівельної галузі. Економіка будівництва і міського господарства. 2013. Т. 9. № 1. С. 55–62.
11. Геєць В.М., Семиноженко В.І. Інноваційні перспективи України. Харків: Константа, 2006. 272 с.
12. Андрійчук В.Г. Ефективність діяльності аграрних підприємств: теорія, методика, аналіз. Київ: КНЕУ, 2005. 292 с.

References:

1. Schumpeter, J. (1939), Business Cycles. New York: McGraw – Hill, 123 p.
2. Dedyuk, N. A. (2007), "Innovative Development of Educational Institutions of Higher Professional Education", Ph.D. Thesis, National economy. Taras Shevchenko National University of Kyiv, Kyiv, Ukraine.
3. Lanovska, G. I., Govorushko, T. A. (2013). Metodychni pidkhody do otsinky innovatsiynoyi polityky pidpryyemstv spyrtovoyi promyslovosti : monohrafiya [Methodical approaches to the evaluation of the innovation policy of enterprises of the alcohol industry: monograph], Medinform, Kyiv, Ukraine.
4. Burennikov, Y. Y. (2009). " Management of innovative activity of industrial enterprises (for example, machine building)", Ph.D. Thesis, Economics and Management of Enterprises, Khmelnytsky National University, Khmelnytsky, Kyiv, Ukraine.
5. Drucker, P. (1994). Yak zabezpechyty uspikh u biznesi: novatorstvo i pidpryyemnytstvo [How to

- ensure success in business: innovation and entrepreneurship], Kyiv, Ukraine.
6. Matvienko, P.V. (2006), "Estimation of investment attractiveness of regions", *Economy and the state*, no. 12, pp. 66-71.
 7. Chorna, M.V., Glukhova, S.V. (2012), "Strategic directions of innovation activity of construction industry enterprises", *Economic strategy and prospects for the development of trade and services*, no. Aug. 1 (1), pp. 210-216.
 8. Pavlovskii, G. (2017), "On the problems of development of activity of construction companies in Ukraine", *International scientific magazine "Internet Science"*, no 3 (25), pp. 124-135.
 9. Azarova, A. O., Bershov, D. M. (2004), "Estimation of efficiency of investment projects", *Finance of Ukraine*, no. 9, pp. 52-58.
 10. Norkina, T. P., Skarbun, Z. O. (2013). "Improvement of management of innovative development of construction industry enterprises", *Economics of construction and municipal economy*, no. 1, pp. 55-62.
 11. Heets, V. M., Semynozhenko, V. I. (2006). *Innovatsiyni perspektyvy Ukrainy*. [Innovative perspectives of Ukraine]. Constant, Kharkiv, Ukraine.
 12. Andriychuk, V. G. (2005). *Efektivnist' diyal'nosti ahrarnykh pidpryemstv: teoriya, metodyka, analiz* [Efficiency of activity of agrarian enterprises: theory, methodology, analysis]. KNEU, Kyiv, Ukraine.

Kantsir I.A.

Candidate of Economic Sciences,
Assistant Lecturer at Department of Theoretical
and Applied Economics,
Lviv Polytechnic National University

Rykhliitskyi T.I.

Master,
Institute of Innovative Education,
Kyiv National University of Construction and Architecture

AN INNOVATIVE COMPONENT OF INVESTMENT ACTIVITY OF CONSTRUCTION ENTERPRISES

In the context of the financial crisis, which determines the peculiarities of economic development, all the links of the national economy intensify innovation activities and search for anti-crisis measures. One of the dominant vectors of development is the innovative component of investment activity, which purpose is to increase the competitiveness and efficiency of the microsystem. The modern interpretation of "innovations" has no clear boundaries and is defined as the root cause or derivative of change. Innovation – an idea, an intention.

In the field of construction, the prevailing factor and a prerequisite for the support of a market position are the complete modernization, reconstruction and renewal of non-current assets, material and technical components on an innovative basis. After all, the key to innovative development is the intensification of investment activity.

The introduction of an innovative component in the activities of enterprises in the field of architecture and construction is caused by investment competition, as a struggle for limited resources, based on the management of competitive advantages and the formation of a strategy for the development of a construction company.

Investment competition is the relationship between business entities that arise when managing their own competitive advantages in order to increase investment attractiveness. Innovation in construction creates additional advantages in the format of income as a result of saving inventory or, as a reduction in the cost of construction.

The reasons for the low innovation activity of the construction companies are: lack of state support, long-term returns of innovative funds, high risk of innovation, lack of own funds, the imperfection of the legislation in force in the field of innovation.

In order to minimize the negative consequences of crisis phenomena in the field of construction, it is necessary to improve the macroeconomic innovative policy of the state in the following directions: monitoring of organizational principles of innovation activity; the implementation of duality elements in the educational process of institutions of higher education and construction enterprises in the context of developing and investing an innovative product; introduction of a motivational component in the activity of employees of the enterprises of architecture and construction in the process of using innovative products; creation of a bank of innovative products in the field of architecture and construction; improvement of the current legislation on state support of innovative component of investment activity of enterprises of the construction industry.